

Hallott erről?

Rajtunk múlik, derék vagy hitvány emberek leszünk-e. [...] Ami erény szerinti, dicsérjük, ami meg hitvány szerint való, elmarasztaljuk.

A 2400 ÉVVEL EZELŐTT SZÜLETETT ARISZTOTELÉSZ
AZ EUDÉMSZAI ETIKÁBAN

kultúra

A legtöbb házasságban ezekre esély sincs

● Cseke Eszter és S. Takács András, az On The Spot párosa a magyar borúlátásról, a felszínességről és a család szerepéről

Hét éve járja a világot kézi kamerával az On The Spot dokumentumfilmes párosa, Cseke Eszter és S. Takács András. Az Arany Nimfa és Prima Primmisima díjas, Pulitzer-emlékdíjas házaspárnak tavaly kisfia született, de így sem hagytak fel addigi életmódjukkal: most már hárman utaznak a világban. Lapunknak meséltek egy rémisztő bangladesi esetről, egy gázai kisujjról, a világ szerencsésebb feléről, a kibeszéletlen traumákról és az életvidám mosolyról is.

FICSOR BENEDEK

- Az elmúlt hét évben szinte megállás nélkül utaztatok. Hogy bírjátok a pihenést?

Eszter: - Most még nincs bennünk, hogy nagyon mennénk tovább. De előbb-utóbb mindig eljön az a pillanat, amikor úgy érezzük, az itthoni örvény beszippant minket. Mintha a hátunkkal támasztanánk egy hatalmas, rendetlen ruhásszekrényt, hogy ki ne dőljön a sok ruha. Az utazás sokkal kevésbé hektikus. De azért igyekszünk az itthonlétbe is rendszert vinni, kialakítani valami féle rutint.

- A folyamatos utazás mellett mást jelent számotokra az otthon?

András: - Sokszor azon kapjuk magunkat forgatás közben, hogy azt mondjuk, hazamegyünk, és ez abban a pillanatban a szállodát jelenti. De az igazi otthonunk a budapesti lakásunk.

Eszter: - Van egy hatalmas platánfa a társasház kertjében. Amikor kinézek az ablakon, és látom ennek a fának a különféle arcait, hogyan változik az évszakok szerint, akkor érzem, hogy ott-hon vagyok.

- A gyermeketek születése után nem fordult meg a fejetekben, hogy fel kell hagy-notok a korábbi életformátokkal?

András: - Benne volt a pakliban. Eszter: - De sosem számoltunk ezzel. András: - Lehetne olyan gyerekün-k, aki nem bírja az utazást.

Eszter: - Szerintem nincs olyan gyere-k, akivel egyáltalán nem lehet utazni, de tény, a kisfiunk nagyon jól érzi ma-gát út közben. Ez persze nem jelenti azt, hogy ne változtattunk volna a munkán-kon. Másképp dolgozunk, mint eddig.

- Gáza, Afganisztán, Etiópia: néhány or-szág, ahol megfordultatok az elmúlt évek-ben. Gondolom, ezek a helyszínek már nem szerepelnek az úti céljaitok között.

András: - A veszélyes helyszínekről már jóval a gyerekün-k születése előtt le-mondtunk. Volt egy megrázó esetünk Bangladesben. Az első este riksán utaz-tunk, amikor mellénk hajtottak autóval, kinyúlt egy kéz, megragadta Esztert, és kirántotta a riksából. Sötét volt, csak any-nyit láttam, hogy eltűnt mellőlem. Eszter: - A táskámat akarták letépni rólam, de olyan szorosan rám volt csa-

tolva, hogy azzal együtt engem is kirán-tottak az útra.

András: - Száz méteren át húzták maguk után az aszfalton. Hetekig kór-házban feküdt utána. Ez az eset akko-ra arculcspás volt, hogy elhatároztuk, regenerálódnunk kell, és hónapokra le-állunk.

Eszter: - Majd egy évvel később el-mentünk Gázába, a háborúról forgatni...

András: - De az egy fatális véletlen volt, mi direkt békeidőben mentünk, ami már majdnem három éve tartott, csak megérkeztünk, és másnap kitört a háború.

- Az egymásrautaltság mennyit változta-tott a kapcsolatotokon?

Eszter: - Sokat mélyült a bizalom. András: - Olyasmiken mentünk ke-resztül együtt, amire a legtöbb párkap-csolatban, házasságban esély sincs. A rá-zós szituációk, az elképesztő perspek-tívák és az érzelmi hullámvasutak sok mindent kihoztak belőlünk. Így nem na-gyon maradt olyan tulajdonságunk, amit ne ismernénk a másokban.

A fiunkat próbáljuk majd úgy nevelni, hogy több időt nézzen más emberek sze-mébe, mint a telefonjára

- És a munkátokra nincs hatással, hogy nem csupán kollégaként vagytok egymás mellett? Hogy tudtátok például feldolgo-zni azt, ami a Tahrír téren történt?

Eszter: - Egy olyan helyzetet, mint amilyen a Tahrír téri volt, nehéz bel-ső konfliktus nélkül megúszni. Nem tu-dom, mi történt volna, ha a tömegnek sikerül elszakítania bennünket egymás-tól... Akármennyire ismerem Andrist, biztosan megfordult volna a fejemben utána, hogy elengedte a kezem, nem tar-tott elég erősen. Ez még akár bizalmi vál-ságot is okozhatott volna.

András: - Ha elengedjük egymás ke-zét, akkor egy tragédia következhetett volna be.

- Végigcsinálva mindazt, amiről az el-múlt években filmet készítettetek, nem voltak kétségeitek, hogy vajon jó-e erre a világra gyermeket szülni?

Karácsonyi ajándék

400 millió egy íróakadémiának

Az írószervezetek, de a könyvkiadás helyzete is egyértelműen romlott az elmúlt években. A sokéves minőségi munkát legfeljebb esetlegesen jutalmazza a kulturális politika, megfelelő politikai kapcsolatokkal viszont a többiekhez képest aránytalanul nagy összegeket is elnyerhet egy szereplő ezen a piacon. Az irodalom „intézményrendszerét” jelenleg a könyvkiadók és az írószervezetek alkotják. Ezeknek a szervezeteknek az életében elképesztően nagy összeg 400 millió forint. A Nemzeti Kulturális Alap nemrég kiírt pályá-

a Magyar Közlöny szerint. A kft. induló költségve-tése 150 millió forint volt, amelyből Orbán bevallása szerint mintegy 60 milliót költhettek el az íróakadémiára. (MN)

„Nem maradt olyan tulajdonságunk, amit ne ismernénk a másokban”

FOTÓ: VÉGH LÁSZLÓ

András: - Ezt a kérdésfelvetést min-dig kifogásnak éreztem. A Kilenc hó-nap alatt a Föld körül sorozatunk egyik főszereplője, egy amerikai bába például éppen azt állítja, hogy egy-egy konfliktus vagy háború után csak a családokon keresztül állhat helyre a béke és a társadalom, ráadásul azon belül is minden a születéssel kezdődik. Szerinte a háborítatlanul születő gyerekek inkább képe-sek a kötődésre és a szeretetre.

Eszter: - A kérdésre visszatérve, természetesen aggódunk, hogy a fiunk milyen világban nő majd fel. Hiszen sok-szor egészen közélről látjuk, mi zajlik a világban.

- És milyennek látszik Magyarország a tá-volból?

Eszter: - Távolról Magyarország és egész Európa néha szomorú helynek lát-szik, főleg olyan országokból, ahol az emberi kapcsolatok még egészségese-ben működnek. Például a magyar borúlátásra, a nyugat-európai elidegenedett-ségre és az egyre élesebb társadalmi és politikai feszültségekre gondolok. En-nek ellenére, ha hátrébb lépünk hármat, Magyarország mégsem olyan borzasztó hely, ahogy azt sokszor gondoljuk, még mindig a világ szerencsésebb felén élünk. Ez persze nem ad felmentést, ren-geteg közös problémánk van, amelyek-ke-l nem nagyon tudunk mit kezdeni.

- A filmjeitek változtathatnak a nézők mentalitásán?

András: - Mi mindig az embereket ke-ressük a történetben. Akik ugyanolya-nok, mint mi, csak épp egy szíriai mene-

kültáborban élnek, vagy egy törzs tagjaiként az esőerdőben. Ha elég érzékenyek és nyitottak vagyunk, ha elég időt töl-tünk a helyszínen, akkor megtaláljuk az embert, és be is tudjuk mutatni. A nézők pedig felismerhetik önmagukat a másík-ban, egy idegenben. Ez az On the spot lényege. Ami nagyon messze van attól, amikor valaki egy teljes embercsoportot akar dehumanizálni, megfosztani az em-berségétől, mindegy, hogy a rohingjákat Burmában, a tibetieket Kínában vagy a menekülteket Európában. Egy doku-mentumfilmes szükségszerűen képtelen azonosulni ezzel a mentalitással.

Eszter: - A társadalom csak akkor mű-ködhet megfelelően, ha empátikusak va-gyunk. Egy jó dokumentumfilm pedig segíthet feltornászni ezt az empátiát. Ha megértjük és megérezzük a másikat a képernyőn keresztül, és rádöbbenünk, hogy milyen kicsik a különbségek, az a mindennapokra is hatással lehet. Ezért is hatalmas a felelősségünk. Tudnunk kell, hogy milyen történetet miként tá-laljunk úgy, hogy a néző számára befo-gadható és átékelhető legyen. El kell talál-nunk az arányokat.

András: - Ezt a második gázai filmünk forgatása alatt tanultuk meg. A helyi fixe-rünk, Sami kislányának három újját le-vítte egy repesz, és a negyedik, a kisujja is veszélybe került. A háború kellős kö-zepén kellett a kislányt átjuttatni vala-hogy Izraelbe, ahol meg tudták menteni az újját. És a kisujjért folytatott harc sok-kal átélhetőbb volt minden szülő szá-mára, mintha egy olyan családot mutattunk volna meg, ahol a hétből öt gyerek meg-halt a háborúban. Pedig olyan is van.

zatán ennek az összegnek a tizedét oszt-ják szét a teljes mezőny között irodalmi rendezvényekre, és ugyanannyit ren-dezvénytársulatokra, összesen tehát ötödét. Ezt is a kimaradt őszi pá-lyázat pótlására írták ki. Az év vé-gi kormányzati pénzosztás viszont elkerülte az írószervezeteket, kivé-ve egyetlen íróakadémiát. Az idén grüldolt új szervezet a tehetség-gondozás több területével foglalkoz-hat a jövőben, de egyelőre csupán az az Orbán János Dénes, a kormányköze-li Magyar Idők kulturális rovatvezetője vezette íróakadémia indult el, amely most további 400 millió forintos támogatást kapott a Magyar Közlöny szerint. A kft. induló költségve-tése 150 millió forint volt, amelyből Orbán bevallása szerint mintegy 60 milliót költhettek el az íróakadémiára. (MN)

- Részt vettetek az UNICEF őszi anyatej-kampányában, a világ különböző pont-jairól küldtetek fényképet a kiállításuk-ra, felhívva a figyelmet a szoptatás ter-mészetességére. Itthon sokszor úgy tűnik, a gyermekek csak a kampányszövegek szintjén fontosak, amikor a tömött bu-szon sírni kezdenek, vagy amikor az anyuka nyilvános helyen szoptatna, ak-or valahogy elvész a születés csodája. Ez máshol is így működik a világban?

Eszter: - Minél távolabb utazunk Eu-rópától, annál jobb a helyzet. Ázsiában elképzelhetetlen, hogy valaki rosszal-lóan nézzen rám azért, mert a gyerek mondjuk sír. Sokkal természetesebben viszonyulnak hozzá.

- Ez csupán empátia kérdése?

Eszter: - A közösség, a család szétesé-se miatt már szinte képtelenek vagyunk elviselni egymást. Sok helyen láttuk azt, hogy az újszülött egy közösségbe került, nem pedig egy nukleáris családba, ahol a két szülő csakis egymásra van utalva, ami lehetetlen küldetés. Persze hogy egy csomó házasság szétmegy, hiszen iszo-nyatos terheket raknak egymásra a pá-rok. Nekünk óriási szerencsénk van, hi-szen Andrisnak négy testvére van, ne-kem is három, és ez így már egy igazi modern nagycsalád.

- Több tucat filmet készítettetek, számos díjat besöpörtetek, olyan dolgokon men-tetek keresztül, amit sokan elképzelni sem tudnak. Mi az, ami ezek után még motívál benneteket, amiért nekiálltok a következő forgatásnak?

András: - Az elemi érdeklődésünk hajt. Kíváncsiak vagyunk a világra. A születésről szóló évadunk legfőbb kér-dése volt, hogy mennyire határoz meg minket az, ahogyan, és ahová a világ-ra jövőnk. Abban a szériában azon-ban csak a kérdést tudtuk feltenni, vá-laszt nem adhattunk. Az új évaddal igyekszünk megtalálni a választ is. Ami egyébként már a diktátorok gyermeke-iről készített széria idején is foglalkoz-tatott minket. Hiszen a történelem góc-pontjaihoz köthető, súlyos családi örök-ségek mindannyiunk számára ismertek. Magyarországon a történelmi traumák máig kibeszéletlenek. Nem tudjuk el-fogadni a másik fájdalmát, azért harco-lunk, hogy bizonyítsuk: a mi veszte-ségünk a nagyobb.

A történelem gócpon-tjai-hoz köthető, súlyos családi örökségek mindannyiunk számára ismertek

- Ki lehet beszélni ezeket a fájdalmakat valaha?

András: - A szüleink generációja ezt a munkát nem végezte el az elmúlt har-minc évben, előtte pedig esélye sem volt rá. Ha a mi generációnk médiafogyasz-tási szokásaiból indulunk ki, akkor sem-mi jóra nem számíthatunk. De talán en-nek az információs spirálnak is le kell ér-ni az aljára, amikor már csömörünk lesz a felszínességtől.

Eszter: - A fiunkat pedig próbáljuk majd úgy nevelni, több időt nézzen más emberek szemébe, mint a telefon-j képernyőjére. Ha van egy mosolygós, hihetetlenül életvidám gyereked, nem tehetsz mást, mint hogy bízol abban, hogy ez a mosoly nem fogy le az arcáról.